

Леся Гапон

Емоційний інтелект
як інструмент
підвищення рівня
навченості
учнів/учениць

Формула НУШ

ФОРМУЛА НОВОЇ ШКОЛИ СКЛАДАЄТЬСЯ З ДЕВ'ЯТИ КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТІВ:

- /01** *Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.*
- /02** *Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.*
- /03** *Наскрізний процес виховання, який формує цінності.*
- /04** *Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.*
- /05** *Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.*
- /06** *Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.*
- /07** *Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.*
- /08** *Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.*
- /09** *Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.*

Наскрізний процес виховання, що ґрунтується на цінностях, сприяє формуванню 6-ти груп чеснот і 24-х позитивних («сильних») рис характеру (character strength), що конкретизували Мартін Селігман та Кристофер Петерсон та які лягли в основу класифікації «Цінності в дії»

ГРУПИ ЧЕСНОТ ОСОБИСТОСТІ	ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ	СИЛЬНІ РИСИ ХАРАКТЕРУ
I ГРУПА – ЧЕСНОТА МУДРОСТІ (пізнання)	Когнітивні сильні сторони, пов'язані з набуттям і використанням знань	1. КРЕАТИВНІСТЬ (творчість, оригінальність). 2. ДОПИТЛИВІСТЬ (питливість розуму, пошук новизни, відкритість досвіду). 3. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ (винесення суджень, оцінки, продумування наслідків). 4. ЛЮБОВ ДО НАВЧАННЯ. 5. МУДРІСТЬ (розсудливе й грамотне застосування знань)
II ГРУПА – ЧЕСНОТА СМІЛИВОСТІ	Сильні сторони емоційно-вольової сфери, які передбачають подолання перешкод на шляху до цілей	6. ХОРОБРІСТЬ (відвага). 7. ЗАВЗЯТІСТЬ (впевненість, наполегливість, старанність). 8. ЧЕСНІСТЬ (автентичність, вірність собі, внутрішня цілісність). 9. ЕНЕРГІЙНІСТЬ, ЖИТТЕЗДАТНІСТЬ ТА ЖИТТЕСТІЙКІСТЬ.
III ГРУПА – ЧЕСНОТА ЛЮДЯНОСТІ	Міжособистісні сильні сторони, пов'язані з дружбою і турботою	10. ЛЮБОВ. 11. ДОБРОТА (щедрість, плекання, турбота, співчуття). 12. СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ (емоційний, міжособистісний).
IV ГРУПА – ЧЕСНОТА СПРАВЕДЛИВОСТІ	Цивільні сильні сторони, що сприяють хорошему життю у співтоваристві	13. Громадянськість (виявлення громадянської позиції, соціальна відповідальність). 14. РІВНІСТЬ (справедливість, неупередженість). 15. ЛІДЕРСТВО
V ГРУПА – ЧЕСНОТА ПОМІРКОВАНOSTІ	Сильні сторони, як захищають від впадання в крайнощі	16. ВИБАЧЛИВІСТЬ (прощення, великодушність). 17. СКРОМНІСТЬ. 18. СТРИМАНІСТЬ. 19. САМОРЕГУЛЯЦІЯ
VI ГРУПА – ЧЕСНОТА ДУХОВНОСТІ	Сильні сторони, що створюють зв'язок зі світом і дають сенс	20. ЦІНУВАННЯ КРАСИ І ВИЗНАЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ; 21. ВДЯЧНІСТЬ. 22. НАДІЯ (оптимізм, орієнтованість у майбутнє). 23. ГУМОР (оптимізм, легкість). 24. ДУХОВНІСТЬ

**Орієнтовний опис
наскрізного вміння
«конструктивне
керування
емоціями»**

---

4 КЛАС

Ідентифікує власні емоції і емоції інших. Обговорює свої емоції з людьми, яким довіряє. Виявляє доброзичливість, коли взаємодіє з іншими.

6 КЛАС

Розуміє, як емоції можуть заважати і допомагати в діяльності. Усвідомлює, що може управляти емоціями, знає способи налаштування себе на діяльність. Визнає наявність і причину власних негативних емоцій, розуміє, як інші можуть впливати на його емоції.

9 КЛАС

Прогнозує свої емоції та емоції інших у відповідь на певні ситуації. Вживає заходів, відповідних своєму емоційному стану. Розуміє, як і коли варто зменшувати/уникати емоційної залежності від інших. Може продовжувати роботу в помірно стресовій ситуації (мало часу, неконструктивна поведінка групи, поганий настрій).

Емоційний
інтелект як
основа
життєвого успіху

Високий ЕІ	Низький ЕІ

Емоційний
інтелект як
основа
життєвого успіху

Людина з високим рівнем ЕІ	Людина з низьким рівнем ЕІ
– чітко висловлює свої думки, – вміє викликати до себе повагу оточуючих, – здатна впливати на інших, – усвідомлює свої емоції на дії оточуючих та ситуації, – вдало справляється з важкими ситуаціями, – правильно висловлює свої думки для отримання певного результату, – керує собою в ході перемовин, – здатна до самомотивації для досягнення успіху, – залишається позитивною у важких ситуаціях, – залишається розсудливою під час конфлікту, – успішно справляється зі складними ситуаціями	– не вміє працювати в команді, – веде пасивні або агресивні комунікації, – засуджує інших, – завжди знаходить виправдання своїй бездіяльності та невдачі, – має такі точки зору, які не цінуються іншими, – живе в позиції «жертви»

Уроки розвитку емоційного інтелекту

- Перші уроки розвитку емоційного інтелекту дитина отримує від батьків, на дитячому майданчику, у дитячому садку й школі. Але ж і там скрізь сьогодні панує цифра, стає менше особистого спілкування дорослих із дітьми. Коли лєвова частка комунікації міститься в цифрових площинах і функціонує за їхніми законами й сигнальною системою, дитині складно навчитися по-справжньому радіти, сумувати, ображатися, любити. Важко зрозуміти, чи ти комусь подобаєшся, чи тобі раді, чи люблять тебе. Дитині не вистачає слів, щоб назвати й описати свій емоційний стан. Як наслідок, виникає явище, яке вчені назвали **алекситимією**.
- Єдиним способом допомоги при алекситимії є **розвиток емоційної компетентності**, вміння визначати й називати власні емоції та обговорювати їх в умовах безпечного спілкування. Дорослим теж необхідні **навички розрізняти й називати почуття**.

Емоції, спілкування та комунікація

- У нашому словнику існує понад 200 слів на позначення емоцій;
- у повсякденному житті ми послуговуємося орієнтовно 50 з них для опису своїх почуттів;
- освічений психолог використовує в роботі приблизно 100;
- базових емоцій існує тільки шість, а саме: **щастя, здивування, страх, відраза, злість і печаль;**
- сьогодні емоції мають свої візуальні аналоги – смайли, які переважно і використовують сучасні діти в своєму спілкуванні.

ЕМОЦІЙНА АРИФМЕТИКА

1. ГНІВ + ПЕРЕДЧУТТЯ = ЗАПАЛ
  2. ПЕРЕДЧУТТЯ + РАДІСТЬ = ОПТИМІЗМ
  3. СТРАХ + ЗДИВУВАННЯ = ЗБЕНТЕЖЕННЯ
  4. РАДІСТЬ + ДОВІРА = КОХАННЯ
  5. ПЕЧАЛЬ + ОГИДА = ПОПЕРЕДЖЕННЯ
  6. ЗДИВУВАННЯ + СМУТОК = ДОСАДА
  7. ДОВІРА + СТРАХ = ПОКІРНІСТЬ
  8. ГНІВ + РАДІСТЬ = ТРИУМФ
- Джерело: <https://bs-staff.com.ua/shho-take-koleso-emocij-roberta-plutchika-i-yak-nim-koristuvatisya/>
- © <https://bs-staff.com.ua/>

ЕМОЦІЙНА АРИФМЕТИКА

1. ДОВІРА + ЗДИВУВАННЯ = ДОПИТЛИВІСТЬ
  2. ГНІВ + ДОВІРА = ДОМІНУВАННЯ
  3. ПЕРЕДЧУТТЯ + СТРАХ = ТРИВОГА
  4. ПЕРЕДЧУТТЯ + ДОВІРА = НАДІЯ
  5. ОГИДА + ПЕРЕДЧУТТЯ = ЦИНІЗМ
  6. СТРАХ + СУМ = ВІДЧАЙ
  7. РАДІСТЬ + СТРАХ = РИЗИК
  8. СМУТОК + ГНІВ = ЗАЗДРІСТЬ
- Джерело: <https://bs-staff.com.ua/shho-take-koleso-emocij-roberta-plutchika-i-yak-nim-koristuvatisya/>
- © <https://bs-staff.com.ua/>

ЕМОЦІЙНА АРИФМЕТИКА

1. ОГИДА + РАДІСТЬ = НЕЗДОРОВА ТЯГА
2. СТРАХ + ОГИДА = ВИНА
3. ЗДИВУВАННЯ + ГНІВ = ОБУРЕННЯ
4. ДОВІРА + ПЕЧАЛЬ = СПІВЧУТТЯ
5. РАДІСТЬ + ЗДИВУВАННЯ = ЗАХВАТ
6. СМУТОК + ПЕРЕДЧУТТЯ = ПЕСИМІЗМ
7. ЕМОЦІЙНИЙ НУЛЬ = СПОКІЙ
8. ЗДИВУВАННЯ + ОГИДА = ШОК

Джерело: <https://bs-staff.com.ua/shho-take-koleso-emocij-roberta-plutchika-i-yak-nim-koristuvatisya/>

© <https://bs-staff.com.ua/>

Методика Н.Холла визначення рівня розвитку EQ

Шкали

- емоційна обізнаність
- управління емоціями
- самомотивація
- емпатія
- уміння розпізнавати емоції інших людей

Структура EQ

1. Мотивація/інтерес
2. Соціальні навички/комунікація
3. Саморегуляція/ прийятна поведінка
4. Емпатія/співпереживання
5. Самосвідомість/самоідентифікація

Технології розвитку EQ

технологія розвитку критичного мислення
технологія проєктів
технологія модерації
вітагенне навчання
бриколаж
ед'ютеймент
інтерактивні методи

Компоненти ЕІ	Прийоми
Мотивація (інтерес)	«Мобіл інсайд», «Телефонія», «Електронна книга», «Кавер на текст «Здивуй», «Епіграф», «Дерево пророцтв», «Інтрига», «Цікавий факт використання притч, афоризмів, мовленнєвих вираз
Соціальні навички (комунікація)	«Разом МИ – команда», карти Проппа, «Я – письменник», створення інтергазет, артбуків або лепбуків, досьє, анкета
Саморегуляція (поведінка соціально-прийнятним способом)	«Чесний стілець», «Експерт», «Недописаний рукопис», «Може бути інакше», «Не той герой є героєм», «Нездійснене», рольова гра, кол Вена
Емпатія (співпереживання)	«Я – герой», «Занурення», «Розфарбуй свої почуття», «Трикутник Вол Діснея», «Мудборд, або дошка настрою», антибуки, віршокартини «Стріловловлювач», «Друга пара очей»
Самосвідомість (самоідентифікація)	«Клас-театр», «Подвійне дно», «Слід автора», сенкан, літературні крос, реклама

Номінувати емоцію

- Невміння **номінувати емоцію**, почуття чи переживання створює психологічний дискомфорт. Нерідко одними й тими самими словами учні виражають і здивування, і захоплення, і переляк, і невдоволення, і гнів, і радість.
- Мода на «універсальні» виражальні засоби («клас», «супер», «круто», «вау», «окей», «шок», «я в шоці») позбавляє потреби звернутися до словника чи напружити пам'ять, щоб відшукати потрібне влучне слово. З висновками психологів, емоція, «що набула достатньої сили й організованості, здатна потужно впливати на функціональний стан різних психічних механізмів»

Ніна Голуб

25 іменників

- Важливо дібрати такі слова, які б збагачували б життєвий досвід учнів і доступно пояснювали б їх семантику на життєвих (літературних) прикладах.
- **ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЬ ІМЕННИКІВ**, що називають певні морально-етичні поняття для їх актуалізації у процесі вивчення рідної мови, їх синоніми, антоніми, а також деякі значення багатозначних слів:
благородство, правдивість, ввічливість, простота, вдячність, поблажливість (милостивість), вірність, самовідданість, гордість, сумління, доброзичливість, співчуття, доброта, справедливість, інтелігентність, терпіння, лагідність, чесність, мудрість, честь, обов'язок, чуйність, піклування, щедрість, щирість.

Учитель

- Ви прочитали вірш Євгена Плужника “Річний пісок слідок ноги твоєї...”. Уявіть собі, що це ви на березі річки згадуєте той момент, коли були тут разом з коханою людиною. Спробуйте передати почуття, які охопили вас. Досліджуючи текст, поставте умовні позначки (не більше п’яти) на берегах підручника (або на заздалегідь заготовлених бланках).

Вільний вибір
найяскравіших
елементів
Приєм «Читання з
маркуванням»

Умовні позначення:

Н – ніжність,

Р – радість, *Х* – хвилювання,

З – зневіра, *Ж* – жаль.

Річний пісок слідок ноги твоєї	<i>Х</i>
І досі ще – для мене! – не заніс..	<i>Н</i>
Тремтить ріка, і хилиться до неї	<i>Р</i>
На тому березі ріденький ліс...	<i>Х</i>
Не заблукають з хуторів лелеки,	<i>З, Ж</i>
Хіба що вітер хмари нажене...	<i>Н</i>
О друже мій єдиний, а далекий,	<i>З</i>
Який тут спокій стереже мене!..	<i>Р</i>

Висновок

- Отже, у поетичному творі Євгена Плужника “Річний пісок слідок ноги твоєї” передано такі почуття ліричного героя: жаль, зневіра, ніжність, відчай, хвилювання, які були навіяні жіночим слідком на березі річки й спогадами про колишнє кохання.

Бриколаж

- **Візьми те, що під рукою**
- **Метод фокальних об'єктів**
- Наприклад, складання завдань з використанням обгортки, етикеток, білетів, квитків
- **Створи нове зі старого**
- **Бриколаж 2.0:** замість предметів – інформаційні продукти: перервані тексти, обкладинки журналів, анонси фільмів.
- Наприклад, напиши есе, виклавши свої очікування про фільм на основі анонсу, афіші.
- **Інформаційний бриколаж:** створити нове зі старих інфопродуктів.
- Наприклад, нарізка відео, переробити GIF-анімацію, скретч-програмування, осучаснення тексту(запиши і вигляді стрічки часу, таблиці, ментальної карти, діаграми)